

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG VÉGZÉSE (nyolcadik tanács)

2019. október 3.*

„Előzetes döntéshozatal – Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – 2201/2003/EK rendelet – A házasság felbontása iránti kérelem elbírálására vonatkozó joghatóság – A szülői felelősségre és a pár kiskorú gyermekével szembeni tartási kötelezettségre vonatkozó joghatóság – A felek állampolgársága szerinti állam bíróságához fordulás – A 3. cikk (1) bekezdésének b) pontja – A kiskorú gyermek és a szülők másik tagállambeli tartózkodási helye – A 12. cikk (1) bekezdésének b) pontja – A joghatóság kiterjesztése – 17. cikk – A joghatóság vizsgálata – A »szülői felelősség« fogalma”

A C-759/18. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Judecătoria Rădăuți (radóci helyi bíróság, Románia) a Bírósághoz 2018. december 3-án érkezett, 2018. november 19-i határozatával terjesztett elő az

OF

és

PG

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nyolcadik tanács),

tagjai: F. Biltgen tanácselnök, J. Malenovský és C. G. Fernlund (előadó) bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a román kormány képviseletében E. Gane, L. Lițu és C.-R. Canțar, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében M. Wilderspin és L. Radu Bouyon, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint a Bíróság az eljárási szabályzatának 99. cikke alapján, indokolt végzéssel határoz,

* Az eljárás nyelve: román.

meghozta a következő

Végzést

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.; helyesbítések: HL 2013. L 338., 63. o.; HL 2018. L 33., 5. o.) 2. cikke 7. pontjának, a 3. cikke (1) bekezdésének, valamint a 12. és 17. cikkének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet az OF és PG között, házasság felbontása iránti kérelem tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2201/2003 rendelet

- 3 A 2201/2003 rendelet 1. cikke megállapítja:

„(1) Ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni:

[...]

b) a szülői felelősség megállapítása, gyakorlása, átruházása, korlátozása vagy megszüntetése.

(2) Az (1) bekezdés b) pontjában említett ügyek különösen a következőkkel foglalkoznak:

a) felügyeleti jog és kapcsolattartási jog;

[...]

(3) Ez a rendelet nem alkalmazható:

[...]

e) a tartási kötelezettségre;

[...]”

- 4 E rendelet 2. cikke előírja:

„E rendelet alkalmazásában:

[...]

7. »szülői felelősség«: egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jog és kötelesség, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol. A szülői felelősség magában foglalja a felügyeleti jogot és a láthatási jogot [helyesen: kapcsolattartási jogot] is;

[...]

9. »felügyeleti jog«: a gyermek gondozásával kapcsolatos jogok és kötelességek, és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának joga;

[...]”

5 Az említett rendelet „Általános joghatóság” címet viselő 3. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal,

a) amelynek területén:

- a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, vagy
- a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy
- az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- közös kérelem esetén a házastársak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy
- a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és vagy az adott tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a »domicile«-ja (lakóhelye);

b) amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik »domicile«-l (lakóhellyel).”

6 Ugyanezen rendelet „Megállapodás a joghatóságról [helyesen: A joghatóság kiterjesztése]” című 12. cikkének szövege a következő:

„(1) A házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése iránti kérelemben [helyesen: kérelemmel kapcsolatban] a 3. cikk alapján joghatósággal rendelkező tagállam bíróságai akkor rendelkeznek joghatósággal az adott kérelemmel összefüggő, szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben is, amennyiben:

a) legalább az egyik házastárs a gyermekkel kapcsolatos szülői felelősséget gyakorol;

és

b) a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói kifejezetten vagy más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bíróság megkeresésének [helyesen: a bírósághoz fordulás] időpontjában, és az a gyermek érdekeit legjobban szolgálja [helyesen: és az a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgálja].

[...]”

7 A 2201/2003 rendelet 17. cikke előírja:

„Amennyiben valamely tagállam bíróságához olyan kérelmet nyújtanak be, amely tekintetében e rendelet értelmében nem rendelkezik joghatósággal, és amely tekintetében e rendelet értelmében más tagállam bírósága joghatósággal rendelkezik, a bíróság hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát.”

A 4/2009/EK rendelet

8 A tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet (HL 2009. L 7., 1. o.; helyesbítések: HL 2011. L 131., 26. o.; HL 2013. L 8., 19. o.; HL 2013. L 281., 29. o.) 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamokban tartási kötelezettség tárgyában joghatósággal rendelkezik:

- a) az a bíróság, amelynek illetékességi területén az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- b) az a bíróság, amelynek illetékességi területén a jogosult szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy
- c) az a bíróság, amely saját joga alapján a személyi állapottal kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul, vagy
- d) az a bíróság, amely saját joga alapján a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben joghatósággal rendelkezik, amennyiben a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem az ügyben járulékos jellegű, kivéve ha ez a joghatóság kizárólag valamelyik fél állampolgárságán alapul.”

A román jog

9 A 134/2010. sz. Legea (134/2010. sz. törvény) által elfogadott Codul de procedură civilă (polgári eljárásjogi törvénykönyv) (*Monitorul Oficial al României*, I. rész, 2015. április 10-i 247. sz.; a továbbiakban: polgári eljárásjogi törvénykönyv) 915. cikke határozza meg a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására hatáskörrel rendelkező román bíróság meghatározására vonatkozó szabályokat.

10 A polgári eljárásjogi törvénykönyv 919. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Ha a házastársaknak kiskorú gyermekei vannak – akik a házasság előtt vagy alatt születtek, illetve akiket akkor fogadtak örökbe –, a bíróság dönt a szülői felügyeletről, valamint a szülőknek a gyermekek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való hozzájárulásáról, még akkor is, ha e kérelem nem képezte a házasság felbontása iránti kérelem tárgyát.”

11 A polgári eljárásjogi törvénykönyv 130. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A felek vagy a bíróság az ügy bármely szakaszában felvethetik a bíróságok joghatóságának általános hiányát”.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

12 A román állampolgárságú OF és PG 2000-ben kötött házasságot Romániában. A kapcsolatukból egy gyermek született a következő évben.

13 Röviddel a gyermekük születését követően OF és PG a gyermekkel Olaszországban telepedett le.

14 2012. november 21-én a Tribunale di Aosta (aostai bíróság, Olaszország) megállapította a házastársak különélését, az e gyermek feletti kizárólagos felügyeleti jogot az édesanyjának, PG-nek ítélte meg, és elrendelte, hogy OF, az édesapja a gyermeke után fizessen tartásdíjat. E bíróság megállapította az apa kapcsolattartási jogának részletszabályait is.

15 Az apa 2018. szeptember 3-án házasság felbontása iránti kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Judecătoria Rădăuțihoz (radóci helyi bíróság, Románia).

16 E bíróság megállapítja, hogy a felek tartós kapcsolatot alakítottak ki az olasz társadalommal, illetve hogy a már 17 éves gyermek másfél éves kora óta az anyjánál lakik Olaszországban.

17 Az említett bíróság azt is megállapítja, hogy a felek nem nyújtottak be olyan írásbeli megállapodást, amely e bíróságot jelölné meg a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására joghatósággal rendelkező bírósággént. Hangsúlyozza, hogy még akkor is, ha a felperes csupán az alperes romániai lakcímét jelölte meg – anélkül, hogy megemlítette volna az olaszországi tartózkodási címét is –, az alperes idézése a polgári eljárásjogi törvénykönyvnek megfelelően történt, mivel az alperes édesanyja aláírta a bírósági tárgyalásra való idézés átvételi elismervényét. Továbbá ugyanezen bíróság az iratokhoz csatolta az alperes telefonszámát annak érdekében, hogy ez utóbbival kapcsolatot lehessen tartani.

18 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy bár a felperes nem nyújtott be a szülői felelősség és a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelmet gyermeke vonatkozásában, a polgári eljárásjogi törvénykönyv alapján köteles e tekintetben intézkedéseket hozni.

19 E bíróságban felmerül a kérdés, hogy van-e joghatósága a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására, valamint a szülői felelősséggel és a tartási kötelezettséggel kapcsolatos intézkedések meghozatalára, a felek erre vonatkozó kifejezett megállapodásának hiányában.

20 Az említett bíróság kifejti, hogy szerinte a házasság felbontása tárgyában joghatósággal rendelkező bírósággal kapcsolatos választás lehetősége csak a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt bíróságok között áll fenn, az egyik vagy a másik fél, esetleg mindkettő szokásos tartózkodási helye alapján, amint azt a „vagy” kötőszó e rendelkezésében való használata is tanúsítja. Ezzel szemben az ilyen választási lehetőség kizárt egyrészt az e rendelkezésben megjelölt bíróságok, másrészt az e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjában szereplő, a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam bírósága között. A kérdést előterjesztő bíróság szerint a jogalkotó a felek szokásos tartózkodási helyén alapuló joghatóságot kívánta előnyben részesíteni a közös állampolgárságukon alapuló joghatósággal szemben.

21 Mivel olyan jogvitáról van szó, amelynek tárgya valamely „kiskorú gyermeket érintő házasságfelbontás”, a feleknek a joghatósággal rendelkező bíróság kiválasztására vonatkozó kifejezett megállapodása hiányában a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az ő feladata a 2201/2003 rendelet számára

elsőbbiséget biztosítani a nemzeti joggal szemben, és hivatalból figyelembe venni a román bíróságok joghatóságának hiányára alapított kifogást. E bíróság szerint annak a tagállamnak a bírósága, amelynek területén a felek laknak, alkalmasabb a bizonyítékok értékelésére. Az említett bíróság hozzáteszi, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikkéből az következik, hogy amennyiben a felek szokásos tartózkodási helye valamely tagállamban van, és a házasság felbontása tárgyában joghatósággal rendelkező bíróságként a közös állampolgárságuk szerinti tagállam valamely bíróságát választják, az nem rendelkezik automatikusan joghatósággal a szülői felelősség és a tartási kötelezettség tárgyában történő határozathozatalra.

22 E körülmények között határozott úgy a Judecătoria Rădăuți (radóci helyi bíróság), hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését, hogy az alperes azon mulasztása, hogy egy, »kiskorút is érintő, házasság felbontására« vonatkozó ügyben való döntéshozatal tekintetében nem emelt kifogást a román bíróságok joghatóságának hiányára vonatkozóan, egyenértékű az alperes ahhoz való hallgatólagos hozzájárulásával, hogy az ügyet az a bíróság bírálja el, amelyhez a felperes fordult, amennyiben a felek szokásos tartózkodási helye egy másik [európai uniós] tagállamban (a jelen esetben Olaszországban) található, és a házasság felbontása iránti keresetet a felek állampolgársága szerinti állam bíróságához nyújtották be?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és 17. cikkét, hogy a bíróságnak egy »kiskorút is érintő, házasság felbontására« vonatkozó ügyben való döntéshozatal tekintetében hivatalból kell kifogást emelnie vagy emelhet kifogást a román bíróságok joghatóságának hiányára vonatkozóan abban az esetben, ha egy másik [európai uniós] tagállamban (a jelen ügyben Olaszországban) szokásos tartózkodási hellyel rendelkező felek nem állapodtak meg bíróság joghatóságában (ami a kereset elutasításával jár, mivel annak elbírálása nem tartozik a román bíróságok joghatósága alá) a polgári eljárásjogi törvénykönyv 915. cikkének (2) bekezdése szerinti rendelkezésekkel szemben *elsőbbiséget élvezve*, amely rendelkezések szerint kifogás emelhető a Judecătoria Rădăuți (radóci helyi bíróság) kizárólagos területi illetékességének hiányára vonatkozóan (ami azzal a következménnyel jár, hogy az ügyben való döntéshozatal tekintetében a Judecătoria Sectorului 5 București [bukaresti ötödik kerületi helyi bíróság, Románia] illetékessége kerül megállapításra, és hogy az ügyet érdemben bírálják el), különösen azért, mert e cikkek kedvezőtlenebbek a nemzeti jogi rendelkezésekhez [a polgári eljárásjogi törvénykönyv 915. cikkének (2) bekezdése] képest?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a 2201/2003 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti megfogalmazást, tehát azt, hogy »a házastársak és a szülői felelősség gyakorlói [...] más egyértelmű módon elfogadták a bíróságok joghatóságát a bírósághoz fordulás időpontjában«, hogy amennyiben a felek, akiknek szokásos tartózkodási helye egy másik [európai uniós] tagállamban (a jelen ügyben Olaszországban) található, a házasság felbontása iránti kereset tárgyában való döntéshozatalra joghatósággal rendelkező bíróságként az állampolgárságuk szerinti állam bíróságát választják [a Judecătoria Rădăuți {radóci helyi bíróság}], ez utóbbi automatikusan joghatósággal rendelkezik »a kiskorú gyermek feletti szülői felügyelet gyakorlására, a kiskorú gyermek lakóhelyére, valamint a kiskorú gyermek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való hozzájárulás megállapítására« vonatkozó kereseti kérelmek elbírálása tekintetében is?
- 4) Úgy kell-e értelmezni a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 7. pontja és 12. cikke szerinti »szülői felelősség« kifejezést, hogy az magában foglalja a Codul civil (polgári törvénykönyv) 483. cikkében foglalt »szülői felügyelet«, a Codul civil 400. cikkében szabályozott, »a kiskorú gyermek lakóhelye«, valamint a Codul civil 402. cikkében szabályozott, »a kiskorú gyermek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való hozzájárulás« fogalmat is?

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

- 23 A Bíróság eljárási szabályzatának 99. cikke értelmében, ha az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, vagy ha az nem enged teret semmilyen észszerű kétségnek, a Bíróság az előadó bíró javaslatára és a főtanácsnok meghallgatását követően az eljárás során bármikor indokolt végzéssel határozhat.
- 24 A jelen ügyben ez a rendelkezés alkalmazandó.

Az első kérdésről

- 25 Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a házasság felbontása iránti kérelem tekintetében, amennyiben a kérelmező a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam bíróságához fordul – míg e házastársak szokásos tartózkodási helye valamely más tagállamban található –, a joghatóság hiányára alapított kifogás alperes általi hivatkozásának hiánya e bíróság joghatóságával kapcsolatos hallgatólagos beleegyezésnek felel meg.
- 26 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése, amely meghatározza a házassági ügyekben irányadó általános joghatósági kritériumokat, nem írja elő az alperes hozzájárulásának szükségességét a bíróság felperes általi megválasztásához.
- 27 Ezzel szemben az említett 3. cikk (1) bekezdése az a) és b) pontjában több olyan joghatósági kritériumot sorol fel, amelyek között nem állít fel hierarchiát, így az e rendelkezésben megállapított valamennyi kritérium vagylagos (2009. július 16-i Hadadi ítélet, C-168/08, EU:C:2009:474, 48. pont).
- 28 A Bíróság emellett azt is kimondta, hogy a 2201/2003 rendelet által létrehozott, a házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos joghatóság felosztásának rendszere nem zárja ki a többes joghatóságot. Éppen ellenkezőleg, e jogszabály kifejezetten rendelkezik arról az esetről, amikor több bíróság rendelkezik joghatósággal anélkül, hogy azok között bármiféle hierarchia állna fenn (2009. július 16-i Hadadi ítélet, C-168/08, EU:C:2009:474, 49. pont).
- 29 Ebből következik, hogy az érintett felek közös állampolgársága szerinti tagállam valamely bírósága – jelen esetben egy román bíróság – a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján joghatósággal rendelkezik a felperes által előterjesztett, házasságfelbontás iránti kérelem elbírálására.
- 30 Következésképpen az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a házasság felbontása iránti kérelem tekintetében, amennyiben a felperes a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam bíróságához fordul – míg e házastársak szokásos tartózkodási helye valamely más tagállamban található –, ennek a rendelkezésnek a b) pontja alapján e bíróság rendelkezik joghatósággal e kérelem elbírálására. Mivel az alperes beleegyezése nincs előírva, nem szükséges annak a vizsgálata, hogy a joghatóság hiányára alapított kifogás alperes általi hivatkozásának hiánya az eljáró bíróság joghatóságával kapcsolatos hallgatólagos beleegyezésnek felel-e meg.

A második kérdésről

- 31 Második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és 17. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben az a körülmény, hogy annak a párnak, amelynek a házassága felbontását kérik, van

egy kiskorú gyermeke, azzal a hatással jár, hogy az ügyben eljáró, a felek közös állampolgársága szerinti tagállam bírósága számára lehetővé vagy kötelezővé teszi, hogy a feleknek a joghatóságra vonatkozó megállapodása hiányában hivatalból vizsgálja a joghatóság hiányára alapított kifogást.

- 32 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2201/2003 rendelet hatékony végrehajtásának biztosítása céljából, az annak alapjául szolgáló kölcsönös bizalom elvének megfelelően, e rendelet 17. cikke alapján minden bíróságnak ellenőriznie kell a joghatóságát (2019. január 16-i Liberato ítélet, C-386/17, EU:C:2019:24, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 33 Amint az az első kérdésre adott válaszból is kitűnik, a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése nem követeli meg a feleknek az eljáró bírósággal kapcsolatos megállapodását.
- 34 Hangsúlyozni kell továbbá, hogy tekintettel e rendelet azon célkitűzésére, hogy biztosítsa a jogbiztonságot, a rendelet 6. cikke lényegében úgy rendelkezik, hogy az említett rendelet 3., 4. és 5. cikke szerinti joghatóság kizárólagos jellegű (2009. július 16-i Hadadi ítélet, C-168/08, EU:C:2009:474, 48. pont).
- 35 Mivel az a körülmény, hogy az érintett párnak van egy kiskorú gyermeke, nem tartozik az e 3–5. cikkben megállapított joghatósági kritériumok közé, és mivel az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzet nem tartozik a 2201/2003 rendelet 7. cikkének hatálya alá, amely – ha a kérelem nem tartozik az említett 3–5. cikk hatálya alá –, fennmaradó joghatóságot ír elő; meg kell állapítani, hogy e körülmény nem releváns a joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása szempontjából.
- 36 Így az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben, az eljáró bíróság – mivel a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján joghatósággal rendelkezik – nem emelhet a joghatóság hiányára alapított kifogást.
- 37 Következésképpen a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és 17. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben az a körülmény, hogy annak a párnak, amelynek a házassága felbontását kérik, van egy kiskorú gyermeke, nem releváns a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása szempontjából. Mivel a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez a felperes fordult, e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében e kérelem elbírálására joghatósággal rendelkezik, e bíróság még a felek erre vonatkozó megállapodásának hiányában sem emelhet a joghatóság hiányára alapított kifogást.

A harmadik kérdésről

- 38 Harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy ha a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez a felperes fordult, a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében a házasság felbontására joghatósággal rendelkezik, akkor az e 12. cikk (1) bekezdésének b) pontjában előírt, a joghatóság elfogadására vonatkozó feltétel olyan módon teljesül, hogy e bíróság automatikusan joghatósággal rendelkezik az érintett gyermek vonatkozásában felmerülő szülői felelősséggel és tartási kötelezettséggel kapcsolatos kérdések elbírálására.
- 39 Emlékeztetni kell arra, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének történő megfelelés és a fizikai közelség kritériumának előnyben részesítése érdekében a 2201/2003 rendelet 8. cikke a szülői felelősséggel kapcsolatos általános joghatóságot állapít meg azon tagállam bíróságai javára, amelyben a gyermek szokásos tartózkodási helye található (lásd ebben az értelemben: 2017. február 15-i W és V ítélet, C-499/15, EU:C:2017:118, 51. és 52. pont).

- 40 Amint az a megfogalmazásából is világosan kitűnik, a 2201/2003 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének b) pontja a joghatóság kiterjesztésének lehetőségét írja elő a szülői felelősséggel kapcsolatban az olyan tagállam bíróságai javára, ahol a házassági kötelék felbontására irányuló kérelem elbírálása tekintetében a joghatóságot e rendelet 3. cikke alapján gyakorolják (lásd ebben az értelemben: 2014. november 12-i L ítélet, C-656/13, EU:C:2014:2364, 42. pont). Így az e 12. cikk (1) bekezdése alapján joghatósággal rendelkező bíróság a 4/2009 rendelet 3. cikkének d) pontja alapján joghatósággal rendelkezik a tartási kötelezettség megállapítására is, ha a tartási kötelezettség megállapítására irányuló kérelem a szülői felelősséggel kapcsolatos keresethez képest járulékos jellegű (2017. február 15-i W és V ítélet, C-499/15, EU:C:2017:118, 48. pont).
- 41 Az említett 12. cikk (1) bekezdése azonban megköveteli, hogy a joghatóság szülői felelősséggel kapcsolatos ügyben való kiterjesztése tekintetében a bírósághoz fordulás időpontjában az eljárásban részt vevő valamennyi fél között kifejezett vagy legalábbis egyértelmű megállapodás jöjjön létre.
- 42 Márpedig az alapeljáráshoz hasonló olyan eljárásban, amelynek tárgya nem a szülői felelősség, hanem kizárólag a házassági kötelék felbontása, és amelyben az alperes nem jelent meg, meg kell állapítani, hogy sem a felperes, sem az alperes nem fogadta el kifejezetten, vagy legalábbis egyértelműen az eljáró bíróság joghatóságát a tekintetben, hogy az e felelősségre vonatkozó kérdésekről döntsön.
- 43 Következésképpen, ilyen körülmények között a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján joghatósággal rendelkező bíróság e rendelet 12. cikke értelmében nem tekinthető olyan bíróságnak, amely az érintett kiskorú gyermek vonatkozásában a szülői felelősséggel és a tartási kötelezettséggel kapcsolatos kérdésekben való döntés tekintetében joghatósággal, vagy még inkább automatikus joghatósággal rendelkezne.
- 44 Ezen értelmezést erősíti meg a Bíróság elnökének 2018 január 16-i PM végzése (C-604/17, nem tették közzé, EU:C:2018:10, 29. pont), amely megállapította, hogy magából a 2201/2003 rendelet szövegéből az következik, hogy a valamely tagállam azon bírósága, amely e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében joghatósággal rendelkezik az e tagállam állampolgárságával rendelkező házastársak házasságfelbontás iránti kérelmének elbírálására, nem rendelkezik viszont joghatósággal az e házastársak gyermeke feletti felügyeleti jogról és az e gyermekkel való kapcsolattartási jogról való határozathozatalra, ha e gyermek szokásos tartózkodási helye az említett rendelet 8. cikkének (1) bekezdése értelmében e bírósághoz fordulás időpontjában más tagállamban található, és ha nem teljesülnek az ugyanezen rendelet 12. cikke szerinti, az említett bíróság joghatósággal való felruházására vonatkozó feltételek, figyelembe véve továbbá azt is, hogy az alapügy körülményeiből az sem tűnik ki, hogy e joghatóság ugyanezen rendelet más cikkein alapulhatna.
- 45 Következésképpen a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy ha a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez a felperes fordult, a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében a házasság felbontására joghatósággal rendelkezik, nem tekinthető úgy, hogy az e 12. cikk (1) bekezdésének b) pontjában előírt, a joghatóság elfogadására vonatkozó feltétel teljesül, amennyiben az eljárás tárgya nem a szülői felelősség, és az alperes nem jelent meg. Ebben a helyzetben a házastársak házassága felbontásának elbírálására joghatósággal rendelkező, eljáró bíróság e 12. cikk (1) bekezdésének b) pontja és a 4/2009 rendelet 3. cikkének d) pontja értelmében nem rendelkezik joghatósággal az érintett gyermek vonatkozásában felmerülő szülői felelősséggel, illetve tartási kötelezettséggel kapcsolatos kérdések elbírálására.

A negyedik kérdéstről

- 46 Negyedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra keresi választ, hogy a 2201/2003 rendelet értelmében vett „szülői felelősség” fogalmát úgy kell-e értelmezni, hogy az magában foglalja a „szülői felügyelet”, a „gyermek lakóhelye” és a „gyermek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való hozzájárulás” fogalmát, az érintett nemzeti jogban előírtak szerint.
- 47 Emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikk által ráruházott hatáskörök gyakorlása során a Bíróság kizárólag a Szerződések és az európai uniós intézmények által elfogadott jogi aktusok értelmezéséről határozhat, és nem feladata a nemzeti jog rendelkezéseinek vizsgálata.
- 48 Ahhoz, hogy a nemzeti bíróság részére hasznos választ lehessen adni, a 2201/2003 rendelet 1. cikkére kell utalni, amely e rendelet hatályát pontosítja, és az (1) bekezdésének b) pontjában előírja, hogy e rendelet a szülői felelősség megállapításával, gyakorlásával, átruházásával, korlátozásával vagy megszüntetésével kapcsolatos ügyekre alkalmazandó, illetve a (2) bekezdésében, hogy az említett ügyek többek között a felügyeleti jogra és a kapcsolattartási jogra vonatkoznak.
- 49 A „szülői felelősség” fogalmát a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 7. pontja úgy határozza meg, hogy az magában foglalja egy gyermek személyével, illetve vagyonával kapcsolatos valamennyi jogot és kötelességet, amelyet valamely természetes vagy jogi személy határozat, jogszabály hatálya, illetve jogilag kötelező megállapodás útján gyakorol, különösen a felügyeleti jogot és a kapcsolattartási jogot.
- 50 A „felügyeleti jog” fogalmát a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 9. pontja úgy határozza meg, hogy az a gyermek gondozásával kapcsolatos jogokat és kötelességeket, és különösen a gyermek tartózkodási helye meghatározásának jogát jelenti.
- 51 A Bíróság egyrészt megállapította, hogy a 2201/2003 rendelet 1. cikkének (2) bekezdésében a „különösen” kifejezés alkalmazása azzal jár, hogy az e rendelkezésben szereplő felsorolás jelzésértékű, másrészt pedig, hogy az e rendelet 2. cikkének 7. pontja értelmében vett szülői felelősség tág meghatározás tárgyát képezi (2007. november 27-i C ítélet, C-435/06, EU:C:2007:714, 30. és 49. pont).
- 52 Ebből következik, hogy a 2201/2003 rendelet 2. cikkének 7. pontja értelmében vett „szülői felelősség” fogalma magában foglalja többek között a felügyeleti joggal és a gyermek tartózkodási helyével kapcsolatos valamennyi döntést.
- 53 Amint az a 2201/2003 rendelet 1. cikke (3) bekezdésének e) pontjából kitűnik, e rendelet a tartási kötelezettségre nem alkalmazható. E tartási kötelezettség viszont a 4/2009 rendelet hatálya alá tartozik.
- 54 A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2201/2003 rendelet értelmében vett „szülői felelősség” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja többek között a felügyeleti joggal és a gyermek tartózkodási helyével kapcsolatos döntéseket, de nem öleli fel a gyermek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való olyan hozzájárulást, amely a „tartási kötelezettség” fogalmába és a 4/2009 rendelet hatálya alá tartozik.

A költségekről

- 55 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nyolcadik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a házasság felbontása iránti kérelem tekintetében, amennyiben a felperes a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam bíróságához fordul – míg e házastársak szokásos tartózkodási helye valamely más tagállamban található –, ennek a rendelkezésnek a b) pontja alapján e bíróság rendelkezik joghatósággal e kérelem elbírálására. Mivel az alperes beleegyezése nincs előírva, nem szükséges annak a vizsgálata, hogy a joghatóság hiányára alapított kifogás alperes általi hivatkozásának hiánya az eljáró bíróság joghatóságával kapcsolatos hallgatólagos beleegyezésnek felel-e meg.
- 2) A 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdését és 17. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló helyzetben az a körülmény, hogy annak a párnak, amelynek a házassága felbontását kéri, van egy kiskorú gyermeke, nem releváns a házasság felbontása iránti kérelem elbírálására joghatósággal rendelkező bíróság meghatározása szempontjából. Mivel a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez a felperes fordult, e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében e kérelem elbírálására joghatósággal rendelkezik, e bíróság még a felek erre vonatkozó megállapodásának hiányában sem emelhet a joghatóság hiányára alapított kifogást.
- 3) A 2201/2003 rendelet 12. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy ha a házastársak közös állampolgársága szerinti tagállam azon bírósága, amelyhez a felperes fordult, a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja alapján a házasság felbontására joghatósággal rendelkezik, nem tekinthető úgy, hogy az e 12. cikk (1) bekezdésének b) pontjában előírt, a joghatóság elfogadására vonatkozó feltétel teljesül, amennyiben az eljárás tárgya nem a szülői felelősség, és az alperes nem jelent meg. Ebben a helyzetben a házastársak házassága felbontásának elbírálására joghatósággal rendelkező, eljáró bíróság e 12. cikk (1) bekezdésének b) pontja és a tartással kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, valamint az e területen folytatott együttműködésről szóló, 2008. december 18-i 4/2009/EK tanácsi rendelet 3. cikkének d) pontja értelmében nem rendelkezik joghatósággal az érintett gyermek vonatkozásában felmerülő szülői felelősséggel, illetve tartási kötelezettséggel kapcsolatos kérdések elbírálására.
- 4) A 2201/2003 rendelet értelmében vett „szülői felelősség” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja többek között a felügyeleti joggal és a gyermek tartózkodási helyével kapcsolatos döntéseket, de nem öleli fel a gyermek felnevelésével és oktatásával összefüggő kiadásokhoz való hozzájárulást, amely a „tartási kötelezettség” fogalmába és a 4/2009 rendelet hatálya alá tartozik.

Aláírások